

D'Arenys de Munt al cel o l'art subtil de transformar la realitat

Autor:

Data de publicació: 21-09-2010

Jordi Bilbeny signa el pròleg del revelador llibre d'En Ximenis, on ens explica la veritable feina bruta de la primera consulta per la independència de Catalunya.

La utopia no existeix. Existeix l'illa utòpica d'En Thomas More, encara que ell mateix reconegui que no sap en quina part del Nou Món es troba situada. Existeix una illa on hi ha "la ciutat filosòfica anhelada": sense diners, sense reis, sense classes socials, sense propietat privada, sense esclaus. Aquesta és una illa literària, ben cert. És una illa fruit de la reflexió filosòfica i moral. Però és una forma de vida real. És una civilització concreta, precisa, tangible. Aquelles aspiracions d'una colla de lliurepensadors medievals impossibles d'atènyer, perquè el món occidental en què vivien era impossible de transformar a través del pensament, són ara, a l'altre extrem de l'orbe, un univers real. En Colom el va donar a conèixer amb el simple gest de travessar l'Atlàntic. També li deien que era impossible trobar noves terres desconegudes enllà del mar Océà. La seva tenacitat, la seva convicció, els seus coneixements profunds de la geografia terrestre i de l'art de navegar, més enllà de tota incredulitat, de tota ignorància i de tota por, ho van fer possible i un nou món i una nova humanitat van il·luminar el planeta. Llavors, aquelles noves terres –aquelles noves illes– van ser observades i escrutades pels ulls d'un company de l'Aimeric Despuig, que alhora les va descriure a En More. I la utopia, de cop i volta, és va fer realitat.

És en aquest sentit que dic que la utopia no existeix. Que el concepte mateix d'utopia és un parany que ens han incrustat al cervell perquè tanquem la porta als grans somnis i als grans ideals, al coneixement profund de la realitat i de les aspiracions transcendents de l'ésser. És en aquest sentit que dic que la utopia és només una paraula buida. Un eco que es perd en les fondàries del buit absolut. Un dogal que els nostres dominadors han fet que ens passés desapercebut, com si fos un ornament: una joia preciosíssima inherent a la mateixa naturalesa humana.

La utopia no existeix i els fets d'Arenys de Munt ho demostren en escriure. Ja no ens cal acudir a la filosofia o a la literatura per tal d'elaborar un discurs sobre el món utòpic i el món possible. Viure els fets d'Arenys de Munt m'ho ha fet, de cop i volta, present: la utopia és la nostra por. La utopia és la incapacitat de transformar la nostra por en una energia

dignificadora i creativa, que ens regenera la pròpia actitud davant del món i regenera i canvia, de retruc, el món mateix.

Abans dels fets d'Arenys, tots els polítics ens havien dit i redit que la independència no era possible. Que era un somni d'excèntrics. Que calia tocar de peus a terra i ser pragmàtics. I ser possibilistes. I ser realistes. Perquè la realitat és la realitat. Portava ben bé quatre decennis sentint els nacionalistes catalans cridar i argüir que érem una nació. I que dir en veu alta o per escrit que érem una nació era el màxim a què podíem aspirar en tant que col·lectivitat nacional. El Parlament de Catalunya havia aprovat diverses vegades no renunciar al dret a l'autodeterminació. Però a mi em sonava com si haguessin aprovat no renunciar al dret d'anar a la lluna amb bicicleta. Perquè si no es dissenya una estratègia política per arribar a exercir un dret que tenen totes les nacions del món, i no s'explica quins passos es faran i com es faran i en quin temps es duren a terme i quins aliats tindrem a nivell internacional i qui ens donarà suport, la proposició del Parlament semblava ben bé un joc de prestidigitació jurídic-verbal.

Aleshores, per acabar d'arissar el ris, apareix a l'escena política un partit que fa de la independència de Catalunya el seu gran eslògan electoral. I moltíssims catalans se l'escolten i se'l creuen. I obté uns resultats extraordinaris a les urnes. Però, com si es tractés d'un encanteri extret del món serventí, acaba venent-nos el discurs que "ara tampoc no és el moment". Que no hi ha prou gent preparada, que la societat no ho entendria i que el més important de tot és la gestió. I, davant d'una iniciativa popular perquè el Parlament convoqui un referèndum per la independència, resolen votar-hi en contra, de bracet del nacionalistes catalans i dels nacionalistes espanyols. Pels independentistes –o millor dit, pels líders del partit independentista– era ben palès que la independència no ens convenia. I que estaven disposats a pactar amb els espanyolistes perquè no hi haguessin, d'ara endavant, més malentesos.

Érem just en aquesta cruïlla, surant com en un espai desgravitat, sense temps, enfangats fins al coll dins un marasme de discursos estèrils i cíncics, amb un Estatut retallat –al qual havien acabat donant suport fins i tot els qui no l'havien aprovat– i segrestat pel Tribunal Constitucional espanyol. Érem aquí, encallats, abatuts, espoliats fins al darrer cèntim d'euro i fent, com sempre, de la derrota, del furt indiscriminat i de l'esterilització institucional i política, l'únic dels mons possibles. Érem aquí quan a Arenys de Munt vam decidir fer una consulta sobre la independència. I la vam fer. I la utopia –com deia– va deixar d'existir.

No va sortir del no-res. A l'any 2000, quan em vaig traslladar a viure d'Arenys de Mar a Arenys de Munt, vam reorganitzar el Moviment Arenyenc per l'Autodeterminació. No calia ni canviar-ne el nom. Es tractava d'aplegar el màxim de confluències i complicitats cíviques i polítiques per avançar en el camí de la independència. Com a Arenys de Mar, de seguida s'hi va sumar gent molt diversa.

Eren temps convulsos. L'especulació urbanística havia substituït la fe dels nostres pares, per dir-ho amb pebre picant. I el déu de l'especulació no consentia raons ètiques ni sentimentals. Per combatre-ho vam crear un moviment ecologista: Salvem la Riera. I, més endavant, en adonar-nos que només amb vagues de fam, arguments i accions cíviques, no anàvem enlloc, amb En Jordi Colomer vam impulsar la CUP. Però ens mancava algú que volgués encapçalar la llista. I vam demanar, llavors, a En Ximenis, que en fos el nostre candidat. I ho va acceptar. Hi van haver les eleccions i en va sortir escollit regidor.

Al nostre programa electoral ja deixàvem ben clar que si guanyàvem aturàriem les obres del cobriment de la Riera i proclamariem la República Independent d'Arenys de Munt. Tothom reia. Nosaltres, no. Jo creia que, assessorats per advocats europeus i eurodiputats, podíem fer un referèndum en aquest sentit. Baldament fos un gest aïllat, calia fer un gran gest abans de morir i trencar la cadena de la servitud a Espanya. Proclamar la República d'Arenys de Munt i atènr-nos a les conseqüències. Però, almenys, ja hi hauria hagut un gran ressò a arreu d'Europa i hauríem internacionalitzat el fet de Catalunya. Llavors, un dia, a l'Assemblea ens vam posar d'acord a tirar endavant aquell projecte de referèndum. Se'n van esbossar els continguts i En Ximenis, després d'elaborar-ne el redactat convingut, va presentar la moció al ple. Es va aprovar i la consulta va esdevenir realitat.

Tot es va capgirar. De petit havia vist buidar un gran safareig. Es treu el tap i l'aigua s'escola pel forat. La consulta d'Arenys va ser com si haguéssim tret el tap d'un safareig buit i l'aigua hi hagués entrat a borbolls. Els partits polítics ens deien que no podien fer res per la independència, perquè la societat era immadura. Els independentistes havien construït una nova realitat: formar part de l'estructura de l'estat espanyol i esdevenir així un corró de transmissió d'aquesta maquinària dins de la nostra nació, amb la intenció de contagiar els espanyols de catalanitat amb la seva sola mútua relació. L'Espanya plural –aquell gran ideal fracassat del nacionalisme català– ara era el gran motor de l'independentisme. Semblava que més que anquilosar-nos en conceptes d'encaix, anéssim enrere a grans camades. L'independentisme tornava a claudicar. I ara, per més sorna, ho feia des del govern de la Generalitat: amb les claus del futur a la mà.

És cert que parlar d'independència s'havia descriminalitzat. Hi havia una força política al Parlament, que apareixia

sovint a la premsa i als mitjans, que es deia independentista, encara que una gran part del seu potencial polític s'emprés en la dependència i a legitimar-la davant de la ciutadania. És cert que quedaven enrere aquells temps en què per ser independentista t'assenyalaven amb el dit, se te'n cardaven a la cara i eres objecte d'un arraconament tan higiènic com urgent.

Jo vaig perdre la feina de normalitzador lingüístic a l'Ajuntament d'Arenys de Mar quan els socialistes van pujar al poder, justament per ser independentista. No és retòrica catalanista. Parlo des de la pròpia experiència i des del dolor profund de constatar la persecució política d'aquells que es deien demòcrates. Parlo des de la tristesa infinita de veure com en nom de la pluralitat i la llibertat s'havia construït tota una xarxa de control ideològic i de pensament, que també va acabar suprimint la feina d'En Marc Colomer, un amic meu independentista, al capdavant de l'emissora municipal. No és cap broma: amb un estupor indescriptible observàvem com els franquistes havien deixat aquesta lamentable herència en el modus vivendi de massa intolerants disfressats de demòcrates per l'exigència del guió. Era una repressió sorda, muda i cega. Quasi imperceptible, subtil. Una repressió, al capdavant, efectiva. L'empresonament de la Núria Cadenes era una realitat. I la ràtzia olímpica d'En Garzon. Els assassinats d'En Guillem Agulló i d'En Pep Isanta, també. Érem davant d'una repressió tan efectiva que –com deia– fins i tot els independentistes oficials van haver de camuflar aquest seu ideal polític de llibertat nacional i fer veure que el que calia era gestionar el poder i incidir en els problemes socials, ara que ells, finalment, ja tocaven cuixa.

Des del Moviment Arenyenc per l'Autodeterminació havíem organitzat a Arenys de Mar unes "Jornades Independentistes", un cop rere un altre, durant set anys, sense que ni l'Avui, ni El Temps, ni Catalunya Ràdio, ni TV3 se'n fessin el més mínim ressò. Eren les úniques Jornades Independentistes que se celebraven arreu de la Nació, sense camuflar-ne el nom amb subterfugis porucs, i que comptaven sempre amb el suport de tots els partits polítics que creien en la llibertat del nostre poble. Unes jornades obertes, plurals, transversals. Mai ni una sola ratlla, llevat de l'edició comarcal d'El Punt. Ni un sol comentari, salvant-ne, com de costum, les quatre minses emissores municipals de torn. I el mateix va passar amb la Taula de Batlles i Regidors del Maresme per l'Autodeterminació, també creada i impulsada des del MAPA: silenci sepulcral. Amb llosa inclosa. El debat independentista era ostentosament silenciats pels grans grups informatius del país. Hi ha el que hi ha, se'ns deia. La realitat és així. Era una consigna pautaada i pactada entre polítics, intel·lectuals i periodistes. Si et movies, com nosaltres ens movíem, no sorties a la foto. Si et movies, deixaves de ser dins de la seva realitat que, tot sigui dit de passada, era una realitat prefabricada pels afusellaments massius, per les bombes sobre la població civil, pels camps de concentració, pels trets a la nuca, per l'exili general i el terror indiscriminat. Aquests eren els grans actius d'una realitat que volíem somoure, però que també s'agafava com a pretext perquè res no es pogués. "La realitat és així", deien. Però volien dir: "volem que la realitat sigui així".

De cop i volta, El Punt va publicar la notícia que l'Ajuntament d'Arenys de Munt havia aprovat una moció de la CUP, presentada pel seu regidor Josep Manel Ximenis, per la qual s'aprovava donar suport a una consulta per la independència de Catalunya, amb la mateixa pregunta que es va presentar al Parlament i que aquest havia rebutjat. I, si bé amb comptagotes, la premsa se'n va començar a fer ressò. A poc a poc, i com qui no vol la cosa, la informació del que es gestava a Arenys de Munt, anava omplint espais als diaris, a les ràdios, a la televisió. Un article, dos articles, tres articles. Editorials, cartes, entrevistes, enquestes, reportatges, acudits. Un especial d'El Punt feia mullar finalment personalitats molt diverses del país: Què votaries al referèndum d'Arenys de Munt? TV3 obria els telenotícies amb la informació sobre el que passava a Arenys. En Cuní entrevistava llargament el batlle Carles Móra. I finalment dedicava la pregunta del dia també a saber si els telespectadors estaven a favor de la independència de Catalunya. Resposta aclaparadorament afirmativa. Pàgines i pàgines senceres, televisions d'arreu d'Espanya i del món en parlaven. Havíem guanyat un nou combat: transformar la realitat.

Els místics ja ho deien que la realitat no és el que sembla. Que el món on ens movem només és una creació dels sentits, una il·lusió. La física quàntica ens reinterpreta la realitat també amb uns nous paràmetres, totalment reveladors, on el temps i l'espai no són un decorat de cartró, sinó quelcom que sembla, en alguns moments, tenir vida pròpia i formar part de la nostra vida. El xamanisme també ens presenta una lectura alternativa de la realitat. I jo m'he fet un fart d'explicar que, pel que fa a la realitat històrica, som davant d'un muntatge, d'una construcció premeditada de l'estat, que posa, treu, esborra i inventa les peces necessàries perquè el nostre món mental sigui com el món que ens han insidiosament preparat. Màtrix no seria gaire lluny d'aquí. Més aviat en podria ser un allargament familiar. Jo veig la realitat com una gran massa de plastel·lina, tova, dúctil, mal·leable. Després d'alguna experiència d'alteració de la consciència, la realitat se m'ha presentat com un decorat finíssim a través del qual pogués passar la mà i agafar fragments de vida d'un món que bategués a l'altre costat. Era un decorat que ja havia estat creat abans que jo decidís com volia que fos. Una idea em colpejava la ment com un raig de llum: la vida és un decorat que, o bé construïm nosaltres per moure'ns-hi al nostre grat, o bé és un decorat que es construeix per atrapa'ns-hi. En Fuster deia que la política que no fem a favor nostre serà feta en contra nostra. I a mi m'agrada dir que la realitat que no construïm a favor nostre es construirà en contra nostra.

Ara, doncs, el gest d'Arenys estava construint realitat. I el debat independentista havia passat de ser al marge d'un camí perdut, als límits d'un poble abandonat que no apareixia als mapes, a esdevenir la centralitat política mateixa. Ja ningú no es recordava del debat decadent sobre la viabilitat de l'Estatut i tota l'actualitat política ara mateix era "independència, sí" o "independència, no". Encara no havíem realitzat la consulta, que el marc mental dels catalans ja havia canviat completament. Aquesta és una de les altres grans lliçons dels fets d'Arenys: la realitat no existeix, la creem nosaltres. I la podem crear com vulguem, si tenim prou força i prou convicció en nosaltres mateixos. Si no deixem que les contrarietats i les pors atenallin el nostre esperit i paralitzin els nostres actes.

No va ser fàcil. Perquè l'Estat, com sempre, va moure els ressorts que ha acostumat a moure en els darrers segles, d'una forma constant, metòdica i implacable: els de la por. Primer, a través dels partits espanyols del PP i Ciudadanos, posant un contenciós contra l'Ajuntament. Després, amb els pamflets i les amenaces de la Falange. L'organització feixista amenaçava de presentar-se al poble i intimidar –per dir-ho educadament– tot aquell que volgués anar a votar. Van aparèixer pintades amb uns punts de mira amb els noms d'En Ximenis i el de la CUP al mig, com volent dir que les bales apuntaven directament els propulsors de la consulta. Comerciants i botiguers del poble van començar a rebre també amenaces: "Os vamos a quemar el pueblo", diuen que els van dir. De sobte, la por s'havia apoderat de molts ciutadans. La por havia penetrat al cos d'homes fets i refets, de pares i mares de família. Va ser una experiència molt dura per mi veure tota aquella gent espantadíssima, amb la mirada esporuguida, l'actitud tremolosa. Algú, fins i tot, em va dir que marxaria del poble i tornaria un cop passada la consulta. Per moments va semblar que tot perillava. Els falangistes havien assassinat una seixantena d'arenyencs en els temps durs de la postguerra. Per això, l'aparició d'aquell grup a les nostres vides no era quelcom anecdòtic o metafòric. Era recordar vívidament un munt d'assassinats perpetrats amb tota impunitat per una banda de delinqüents espanyolistes que resultava tenir el mateix nom que el grup que ara ens amenaçava.

Però la por és una il·lusió. La por, com el dolor o el sofriment, és una creació de la ment. La por ens indica que hi ha quelcom en el nostre interior que no està en harmonia amb el món. No hi ha por si no hi ha covardia. Els espanyols ho saben i per això durant segles han estès un règim de terror sobre els catalans. Perquè la por ens narcotitza i ens paralitza. No ens deixa esdevenir éssers complets que es realitzen amb plenitud. I ells poden jugar amb nosaltres tant com vulguin, només accionant les cordes de la por. Però, alhora, també cal dir-ho: observar la por, detectar la por i mirar de neutralitzar-la, podia constituir una arma llancívola, que, d'una banda ens fes conscients de les nostres mancances, i de l'altra ens permetés sobreposar-nos-hi i enfortir-nos. Poder treballar, doncs, les nostres pors col·lectives va ser una experiència molt enriquidora. Jo estic convençut que no podem triar el moment de la mort, però sí que podem triar la forma de viure. I si decidim viure amb por, vivim indignament. Es tractava de decidir com afrontar els moments que vindrien: amb un posat genuflectit o drets, fermes i mirant de fit a fit els feixistes. I vam decidir treure'ns els bolquers i afrontar les amenaces amb serenor, amb el front alt, amb un somriure als llavis, amb l'esperit ple de joia, perquè finalment vam ser sabedors que les amenaces, en el cas que s'acomplissin, no farien res més que redoblar la nostra força i refermar les nostres conviccions. Les amenaces, al capdavant dels capdavant, acabaven per donar a la consulta un aire èpic, heroic, sense les quals, molt probablement, els mitjans de comunicació no s'haurien fet el ressò que es van fer dels fets d'Arenys.

Les amenaces i la seva vehiculació posterior per part de la justícia espanyola, per l'advocat de l'estat –que va resultar ser també un falangista– i pels portantveus del govern espanyol, ens van acabar de mostrar que a l'Estat en què ens trobem atrapats, la justícia no és quelcom eteri, desideologitzat, angelical i asexual, sinó que té nom i cognoms: Justícia Espanyola i de les Jons. Que permetia una manifestació feixista i intentava prohibir un acte democràtic. La qual cosa, encara, va fer que més gent, en adonar-se'n, es posés del nostre costat. Els fets, per acabar-ho de reblar, ens diuen també que la por es pot superar i que l'actitud resultant pot tenir més força que totes les amenaces de tots els feixistes junts.

Finalment, l'experiència d'Arenys m'ha ensenyat encara que ens podríem haver passat anys i anys parlant de llibertat i d'independència. Escrivint pamflets, esgraint mots a les parets, cridant a les manifestacions, publicant als diaris i a les revistes, debatent als fòrums públics i al Parlament. És molt cert: la idea de llibertat precedeix sempre la llibertat mateixa. Però sense una acció concreta, precisa, determinada sobre la realitat, les idees sempre serien idees. La realitat es transforma amb les nostres accions. La consulta ha transformat la realitat: l'empírica i tangible i la mental. Tot Catalunya ha vist com a Arenys de Munt es portava a terme una acció. Una acció simbòlica. Una acció per exorcitzar l'absurd que ens havien inculcat els nostres polítics amb les seves polítiques d'engrundes, de ploriqueig permanent i de claudicació constant. Una acció radiant i transformadora. Que ha capgirat la perspectiva del nostre futur immediat. Que ha posat una nova il·lusió al cor de la gent. Que ha obert la porta de la confiança, de l'autoestima i de l'esperit de victòria. Mai tan poca gent no havia aconseguit tant. Gent senzilla, sense aurèoles polítiques o culturals sobre el cap. Gent, però, ferma, decidida. De grans conviccions, d'ideals irrenunciabls. D'amor infinit al país i a la llibertat. Gent treballadora. Tots picant la mateixa pedra, traginant-la a l'uníson, amb una sola veu, amb un sol cor. Entre tots, doncs, des de l'anonimat absolut, hem posat la primera pedra de la gran catedral de la llibertat. Sí, a Arenys de Munt, amb el

suport de tothom, hem creat una nova realitat política davant dels ulls de tothom: fer-nos conscients que la independència és ja una fruita madura. A l'abast de qui estiri la mà. Que no hi ha reixes. Que no hi ha filferres. Que les portes són obertes de bat a bat. Que obtenir-la ja no depèn de la por que ens puguin fer, sinó de la pròpia convicció de victòria dels catalans. Aquesta és la lliçó darrera d'Arenys: que la independència depèn només i únicament de cadascú de nosaltres. De mi i de tu.

Jordi Bilbeny

El Barracar, Arenys de Munt

11 de juliol del 2010